

Utrikesutskottet

Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse

INLEDNING

Remiss

Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse (SRR 3/2024 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande och till förvaltningsutskottet och försvarsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- försvarsutskottet FsUU 10/2024 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 16/2024 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statsminister Petteri Orpo, statsrådets kansli
- utrikesminister Elina Valtonen, utrikesministeriet
- utrikeshandels- och utvecklingsminister Ville Tavio, utrikesministeriet
- försvarsminister Antti Häkkänen, försvarsministeriet
- inrikesminister Lulu Ranne, inrikesministeriet
- understatssekreterare Jarno Syrjälä, utrikesministeriet
- understatssekreterare Pasi Hellman, utrikesministeriet
- understatssekreterare Outi Holopainen, utrikesministeriet
- rättschef Kaija Suvanto, utrikesministeriet
- avdelningschef Petri Hakkarainen, utrikesministeriet
- avdelningschef Juha Savolainen, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef Erik Lundberg, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef Markku Lampinen, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef Marianne Nissilä, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef för östravdelningen Mikko Kivikoski, utrikesministeriet
- enhetschef Minna Laajava, utrikesministeriet
- specialmedarbetare Matilda af Hällström, utrikesministeriet
- utrikessekreterare Sven Kilemet, utrikesministeriet
- ambassadör Piritta Asunmaa, utrikesministeriet
- ambassadör Marja Liivala, utrikesministeriet

Betänkande UtUB 14/2024 rd

- ambassadör Juha Ottman, utrikesministeriet
- ambassadör Kai Sauer, utrikesministeriet
- statssekreterare för EU-ärenden Jari Luoto, statsrådets kansli
- diplomatisk rådgivare Marja Koskela, statsrådets kansli
- specialmedarbetare EU-ärenden Elisa Tarkiainen, statsrådets kansli
- rådgivare i Europafrågor Tuomas Tikkanen, statsrådets kansli
- kanslichef Esa Pulkkinen, försvarsministeriet
- avdelningschef Janne Kuusela, försvarsministeriet
- konsultativ tjänsteman Karoliina Honkanen, försvarsministeriet
- direktör för enheten för nationell säkerhet Petri Knape, inrikesministeriet
- kommandör för försvarsmakten, general Janne Jaakkola, Försvarsmakten
- underrättelsechef, brigadgeneral Pekka Turunen, Huvudstaben
- chef Juha Martelius, skyddspolisen
- ledande expert Katri Liekkilä, Försörjningsberedskapscentralen
- direktör Teija Tiilikainen, Europeiska kompetenscentret för motverkande av hybridhot
- programdirektör Juha Jokela, Utrikespolitiska institutet
- forskardoktor Iro Särkkä, Utrikespolitiska institutet
- professor Veli-Pekka Tynkkynen, Alexanderinstitutet, Helsingfors universitet
- professor Tuomas Forsberg, Tammerfors universitet
- biträdande professor Katri Pynnöniemi, Alexanderinstitutet, Helsingfors universitet
- docent i militärvetenskaper, forskare Ilmari Käihkö
- Advisor, policy and practice Paula Olavinsilta, CMI - Martti Ahtisaari Peace Foundation
- direktör Ilmari Nalbantoglu, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingory
- generalsekreterare Terhi Suominen, Finlands Atlantsällskap rf
- ordförande Elina Korhonen, Finlands 1325-nätverk
- ordförande Kari Välimäki, Finlands Fredsförbund
- verksamhetsledare Anu Juvonen, DEMO Finland
- verksamhetsledare Helena Laukko, Finlands FN-förbund
- vice ordförande Nora Luoma, De Hundras Kommitté i Finland rf
- påverkansexpert Vilja Härkönen, Amnesty International Finländska sektionen rf
- forskare Linda Jakobson.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- programdirektör Juha Jokela, Utrikespolitiska institutet
- äldre forskare Matti Pesu, Utrikespolitiska institutet
- Transport- och kommunikationsverket, Cybersäkerhetscentret
- generalsekreterare Terhi Suominen, Finlands Atlantsällskap rf
- Kadettikunta ry
- Partiernas internationella demokratisamarbete (DEMO) rf
- Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- Finlands Fredsbevararförbund rf
- Reservistförbundet
- Finlands Reservofficersförbund rf
- Försvarsutbildningsföreningen
- verksamhetsledare Maria Mekri, SaferGlobe - Peace and Security Think Tank

Betänkande UtUB 14/2024 rd

- Plan International Suomi
- Finlands FN-förbund
- WWF Finland
- doktorand Bradley Reynolds, Helsingfors universitet
- politices doktor Pekka Visuri
- framtidsforskare Risto Linturi, R. Linturi Oyj.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Inledning

(1) Statsrådet har lämnat riksdagen en utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse (SRR 3/2024 rd). I redogörelsen görs en bedömning av Finlands internationella omvärld och dess förändringsfaktorer samt fastställs de viktigaste prioriteringarna och målen för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. Redogörelsen innehåller för första gången också de grundläggande riktlinjerna för Finlands Natomedlemskap i fråga om utrikes- och säkerhetspolitiken. Finlands FN-strategi har inkluderats i redogörelsen.

(2) I redogörelsen understryker regeringen att Finlands utrikes- och säkerhetspolitik bedrivs i en allvarlig och svårförutsägbar säkerhetspolitisk miljö. Den säkerhetspolitiska miljön har förändrats i grunden och för en lång tid framöver. För närvarande utsätts Finland enligt redogörelsen inte för något direkt militärt hot, men vi måste vara beredda på användning av eller hot om militärt våld mot vårt land.

(3) Den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen som lämnas varje valperiod är ett viktigt styrmedel för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. Utöver den nationella styrningen signalerar redogörelsen Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska linje till tredjeländer. Analysen av omvärlden i redogörelsen utgör också grunden för den försvarsredogörelse som är under beredning och för statsrådets strategi för den nationella säkerheten.

(4) Det viktigaste målet för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik är att trygga Finlands självständighet och territoriella integritet, förhindra att Finland hamnar i en militär konflikt och garantera finländarnas säkerhet och välfärd. I redogörelsen betonas att Finland stöder det internationella regelbaserade systemet och utvecklingen av det. Finlands säkerhet garanteras av tre lås: en stark nationell försvarsförmåga som en del av alliansens kollektiva avskräckning och försvar, vårt medlemskap i Europeiska unionen och Nato samt det allt starkare bilaterala utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet och försvarssamarbetet med våra centrala allierade och partner.

(5) Grunden för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik är ett regelbaserat internationellt system och multilateralt samarbete som bygger på internationell rätt.

(6) Redogörelsen behandlar säkerheten i ett brett perspektiv. Detta är enligt utskottets bedömning nödvändigt för att kunna upptäcka företeelser med inbördes kopplingar som påverkar Finlands säkerhet. Viktiga frågor med tanke på säkerheten är vid sidan av försvarsförmågan till exempel ekonomisk konkurrenskraft, klimatförändringen, den tekniska utvecklingen, identifiering-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

en och hanteringen av strategiska beroenden, försörjningsberedskapen samt ett sammanhållet samhälle och välfärd. Det går inte heller att göra någon tydlig åtskillnad mellan inre och yttre säkerhet.

(7) I redogörelsen konstateras det att Finlands utrikes- och säkerhetspolitik bygger på värdebaserad realism. Finland håller fast vid viktiga värderingar som demokrati, rättsstatsprincipen, internationell rätt och mänskliga rättigheter, fred, jämställdhet och likvärdighet. Samtidigt är Finland berett att föra en dialog även med länder som inte delar våra åsikter och värderingar. I sakkunnigbedömningarna hänvisas det till att begreppen är flexibla. Utskottet betonar att flexibiliteten inte gäller vår värdegrund, men att förändringarna i den internationella maktpolitiken i det förändrade säkerhetspolitiska läget kontinuerligt måste bedömas realistiskt så att vårt nationella handlingsutrymme säkerställs.

Parlamentarisk uppföljning

(8) Riksdagen har sedan 2004 deltagit i beredningen av de utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelserna genom parlamentariska uppföljningsgrupper.

(9) Statsrådet tillsatte den 19 oktober 2023 en gemensam parlamentarisk uppföljningsgrupp både för den nu aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen och för försvarsredogörelsen. Uppföljningsgruppen fortsätter med sitt arbete tills försvarsredogörelsen blir klar. Gruppen ska bedöma förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön och förändringarnas återverkningar för Finland, följa beredningen av redogörelserna och föra en dialog med regeringen. Gruppen höll 12 möten i samband med beredningen av den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen. Uppföljningsgruppen tog också i enlighet med sitt mandat ställning till de förslag som var under beredning och kommenterade avsnitten i och den kompletta versionen av redogörelsen innan den slutgiltigt godkändes.

(10) Utskottet betonar att den parlamentariska uppföljningsgruppen ger riksdagen möjlighet att föra en direkt och konfidentiell dialog med statsrådet redan i beredningsfasen för redogörelserna. Utskottet ser det som viktigt att alla riksdagspartier är representerade i uppföljningsgruppen och att det på så sätt finns möjlighet till debatt mellan regering och opposition. Det här förfarandet är viktigt för att säkerställa ett brett parlamentariskt stöd för de utrikes- och säkerhetspolitiska riktlinjerna. Också försvarsutskottet (FsUU 10/2024 rd) fäster i sitt utlåtande uppmärksamhet vid förfarandets betydelse och vill se en fortsättning på det. Utrikesutskottet förutsätter att en parlamentarisk uppföljning ordnas också vid beredningen av framtida redogörelser.

Betydelsen av den utrikes- och säkerhetspolitiska debatten

(11) Behandlingen av redogörelserna i riksdagen bidrar till en öppen samhällsdebatt om de säkerhets- och försvarspolitiska riktlinjerna. Det här är viktigt, menar utskottet. I Finland bör vi se till att det förs en tillräckligt bred debatt om utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, där också medborgarna och frivilligorganisationerna har möjlighet att delta. Även de unga bör ha möjlighet att delta.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

(12) Utskottet lyfter i detta sammanhang också fram riksdagsledamöternas roll som utrikes- och säkerhetspolitiska aktörer och anser att vikten av bred internationell aktivitet och dialog framhävs i detta internationella politiska läge. När det gäller riksdagen kan det konstateras att många ledamöter arbetar i interparlamentariska organisationer och aktivt deltar i deras verksamhet, inklusive valobservation och olika granskningsuppdrag. Dessutom finns det ett aktivt bilateralt besöksutbyte mellan parlamenten. Utskottet ser det som viktigt att riksdagens mervärde i främjandet av Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål nyttjas fullt ut.

Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska omvärld

(13) Redogörelsen innehåller en heltäckande beskrivning av Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska omvärld. Analysen av Ryssland och dess utveckling är dystert. Det olagliga anfallskriget mot Ukraina som Ryssland inledde i februari 2022 är en fortsättning på de aggressiva åtgärder som Ryssland inledde i Georgien 2008 samt i Krim och östra Ukraina 2014, står det i redogörelsen. Ryssland har genom aggressiva åtgärder som grovt bryter mot internationell rätt rubbat det internationella regelbaserade systemet och äventyrat freden och stabiliteten i Europa. I redogörelsen understryker regeringen att slutet på Rysslands anfallskrig i Ukraina inte är i sikte och att hotet om att Rysslands krigshandlingar utvidgas utanför Ukraina inte kan uteslutas.

(14) Utifrån sakkunnigbedömningar konstaterar utskottet att Ryssland i och med anfallskriget har valt en väg som innebär motsättningar med västländerna. Ryssland är fast beslutet att söka stöd och partner för sin egen västfientliga politik i syfte att omstörta den internationella ordningen. Anfallskriget har tydligt visat att vapenmakt är en central del av Rysslands metodarsenal och att landet är berett att använda omfattande militärt våld, också mot civila mål, för att nå sina politiska syften. Ryssland använder ansvarslost också sitt kärnvapenhot som politiskt instrument. Utskottet påpekar att många av Rysslands strategiska mål, såsom stärkandet av auktoritära länders ställning globalt och förhindrandet av demokratins förankring i länderna i det forna Sovjetunionen, på ett fundamentalt sätt står i konflikt med stabiliteten i de närmaste grannländerna och i hela Europa.

(15) Utskottet lyfter fram försvarsutskottets utlåtande (FsUU 10/2024 rd), där det konstateras att Ryssland har förmått upprätthålla och utveckla sin krigföringsförmåga trots de stridsåtgärder som vidtagits i Ukraina och de betydande förlusterna av soldater och materiel. Stödet från viktiga partnerländer som Kina, Nordkorea och Iran spelar en central roll i detta sammanhang, liksom Rysslands förmåga att öka sin egen försvarsindustriella produktionskapacitet. Utskottet instämmer i försvarsutskottets bedömning att dessa fakta innebär att Ryssland utgör ett långvarigt säkerhetshot mot Europa och ställer oss inför allvarliga utmaningar.

(16) Rysslands angrepp på Ukraina har påverkat Finlands och Rysslands bilaterala relationer i grunden. Finland har avhållit sig från politiska förbindelser med Ryssland när landet med sitt anfallskrig uppenbart bryter mot internationell rätt och FN-stadgan, står det i redogörelsen. De diplomatiska förbindelserna fungerar, men det bilaterala myndighetssamarbetet med Ryssland har frysts på bred front. Myndigheternas kontaktkanaler har bevarats inom sektorer som är nödvändiga för Finland, till exempel i anslutning till gränssäkerheten, brottsbekämpningssamarbetet, trafiken och försörjningsberedskapen.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

(17) Utskottet noterar att Finland måste kunna bedöma Rysslands interna utveckling och utrikes- och säkerhetspolitik noggrant. Detta förutsätter gedigna kunskaper i frågan. Utskottet konstaterar att utsikten när det gäller Ryssland är svag av de ovan beskrivna orsakerna, med undantag av den diplomatiska närvaron. Utskottet konstaterar att det här läget kräver ständig nationell vaktsamhet. Det är angeläget att vi ser till att det finns bred kompetens när det gäller Ryssland även framöver.

(18) I redogörelsen finns det inskrivet att Finland ger omfattande stöd till Ukraina som utsatts för anfallskriget och dess grannländer som lider av kriget. Stödet till Ukraina och landets suveränitet, självständighet och territoriella integritet är en central prioritet i Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. Kontinuerligt internationellt stöd är nödvändigt för Ukrainas försvarsförmåga och för att stärka landets förhandlingsposition i syfte att säkerställa en rättvis och varaktig fred för Ukraina som utsatts för anfallskriget, när förhandlingar om detta i sinom tid förs. Finland fortsätter att stödja Ukraina i form av utvecklingssamarbete, stöd till försvarssektorn, civil krishantering och humanitärt bistånd. Ukraina har på kort tid blivit Finlands största utvecklingssamarbetspartner. Utskottet instämmer i det som sägs i redogörelsen om stödet till Ukraina.

(19) Vår globala utrikes- och säkerhetspolitiska omvärld präglas av omvälvningen i maktförhållandena inom världspolitiken, den intensiva strategiska konkurrensen och motsättningarna mellan demokratierna och de auktoritära staterna, regionala utvecklingsskillnader och geoekonomiska konflikter. Detta destabiliserar det internationella regelbaserade systemet.

(20) Det råder fortsatt konkurrens mellan Förenta staterna och Kina om det politiska, militära, ekonomiska och teknologiska ledarskapet i världen. Inom ekonomi och teknik har konkurrensen i allt högre grad lett till en starkare handels- och industripolitik som grundar sig på strategiska, nationella och regionala intressen, både i Förenta staterna och i Europa. Kina har länge fört en sådan politik. Det bedöms inte finnas några förändringar i sikte när det gäller den här trenden. Länder och företag tvingas allt oftare till en balansgång mellan den västliga och den kinesiska marknaden.

(21) Kina har målmedvetet stärkt sin globala position. Kinas kärnvapenupprustning är fortsatt betydande. Kina anlägger ofta ett perspektiv på internationella teman med avstamp i den skärpta konkurrensen mellan stormakterna. Landets relationer med Ryssland har intensifierats. Utifrån sakkunnigbedömningar beklagar utskottet det militära samarbetet mellan länderna och det faktum att exporten till Kina är den främsta stöttepelaren för Rysslands krigsekonomi. Detta hämmar utvecklingen av förbindelserna mellan EU och Kina. I detta sammanhang har utskottet med oro erfarit att också andra länder som Indien och Vietnam bedriver handel med Ryssland och att även detta bidrar till att Rysslands anfallskrig fortsätter. Utskottet anser det viktigt att EU, Finland medräknat, fortsätter att påverka dessa länder för att vända denna utveckling.

(22) Kinas globalt växande roll framhäver vikten av att öka kunskapen om Kina också i Finland. Finland och Kina för en dialog om såväl bilaterala som internationella frågor. Utskottet anser att detta är nödvändigt för att de globala utmaningarna ska kunna bemötas. Inom ramen för denna dialog bör också människorättsläget i Kina diskuteras. Kina är en betydelsefull handelspartner för Finland. Men landets mål att kontrollera kritiska produktions- och leveranskedjor utmanar också Finland. Det är viktigt att redogörelsen innefattar en utfästelse att handla konse-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

kvent för att ha kontroll över de strategiska beroendeförhållandena. Utskottet ställer sig bakom målet i redogörelsen när det gäller att minska det ekonomiska, teknologiska och industriella beroendet av Kina för att stärka den samhälleliga resiliensen och förebygga osakliga försök att påverka.

(23) Utmaningen av den internationella regelbaserade världsordningen har fått gensvar i många utvecklingsländer. Detta återspeglas också i det ökande intresset för BRICS-gruppen. BRICS växte betydligt 2024 när Egypten, Etiopien, Förenade Arabemiraten och Iran anslöt sig. Den utvidgade gruppen står för cirka 45 procent av världens befolkning och för cirka 28 procent av den globala ekonomin.

(24) Utskottet har erfarit att Kina och Ryssland ser BRICS-gruppen som strategisk och vill skapa en geopolitisk motvikt till Förenta staterna. För många av de medverkande länderna är det primära intresset för gruppen geoekonomiskt och relaterat till alternativa monetära system. Gruppen är inte monolitisk; vid sidan av olika intressen finns det också spänningar mellan vissa länder inom gruppen, till exempel mellan Kina och Indien. Utskottet konstaterar att ett BRICS-medlemskap i sig inte kan tolkas som en etablering mot väst. Utskottet påminner om Finlands och EU:s partnerskap med många av BRICS-länderna.

(25) Afrikas växande geopolitiska och ekonomiska betydelse har ökat konkurrensen mellan externa aktörer om inflytande på kontinenten. Utvidgningen av BRICS-gruppen kan ses som ett uttryck för detta. Afrika är en viktig region även för Finland och EU, eftersom dess utveckling också direkt påverkar Europas säkerhet. Redogörelsen beskriver Finlands politiska och ekonomiska samarbete med afrikanska länder och regionala organisationer och lyfter fram de möjligheter som de afrikanska utvecklingsmarknaderna ger finländska företag. Utskottet anser att det är viktigt att EU:s, inklusive Finlands, jämlika partnerskap med Afrika utvecklas målinriktat. Det är också väsentligt när det gäller att hitta lösningar på globala kriser.

(26) Redogörelsen innehåller också skrivningar om krisen i Mellanöstern. Finland och EU har kraftfullt fördömt de terroristattacker som Hamas inledde den 7 oktober 2023, varefter Israel inledde sina senaste krigshandlingar i Gaza. Efter Hizbollahs attacker utvidgades Israels krigshandlingar även till Libanons territorium. Utskottet betonar att Finland som en del av EU genom sina åtgärder måste främja fred, stabilitet och civilskydd i Mellanöstern, stödja diplomati som syftar till eldupphör och frigivning av gisslan samt skapa en hållbar tvåstatslösning på konflikten mellan Israel och Palestina. Utskottet understryker att läget har skärpts avsevärt regionalt. Utskottet ser det som viktigt att EU fortsätter att arbeta för att farligt ökade spänningar och sammandrabbningar inte eskaleras.

(27) Utskottet påpekar att Finland och EU har erkänt Israels rätt att försvara sig med stöd av internationell rätt så att landet i sina militära aktioner följer internationell humanitär rätt. Användningen av militära maktmedel bör uppfylla kraven på nödvändighet och proportionalitet enligt internationell rätt. Utskottet ser det som angeläget att Finland agerar konsekvent inom ramen för internationell humanitär rätt och internationella domstolar, vars arbete Finland stöder. De sakkunniga som utskottet hört betonade att det humanitära läget i Gaza är katastrofalt. Finland bör som en del av EU främja tillträdet för humanitärt bistånd samt FN-organisationernas och andra biståndsorganisationers möjligheter att vara verksamma på hela Gazaremsan och Västbanken. UN-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

RWA:s mandat baserar sig på ett beslut av FN:s generalförsamling. Utskottet anser det vara viktigt att det har möjlighet att handla i enlighet med sitt mandat. Dessutom måste man också vidta åtgärder för att förbättra den humanitära situationen i Libanon och skapa lugn i norra Israel.

(28) Utskottet påpekar att Rysslands anfallskrig och krisen i Mellanöstern tar en stor del av den internationella uppmärksamheten. Samtidigt är det viktigt att Finland och EU fäster uppmärksamhet vid och förhåller sig konsekventa till olika konflikter på global nivå. Enligt uppgift hänförs sig det minskade stödet från den globala södern till Ukraina i FN-omröstningarna delvis till upplevelser av inkonsekvent inställning från EU:s sida. Det är enligt utskottet viktigt att fästa uppmärksamhet vid detta. Till exempel i konflikten i Sudan har parterna gjort sig skyldiga till omfattande och mycket allvarliga kränkningar och överträdelser av internationell humanitär rätt och människorättskonventioner, inklusive krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. Liksom redogörelsen lyfter utskottet också fram att andra humanitära kriser och konflikter till exempel i Syrien, Jemen och Afghanistan inte får tillräcklig uppmärksamhet. Vid sidan av stödet till Ukraina är det viktigt att främja det humanitära arbetet i dessa konfliktområden.

Globala utvecklingstendenser

(29) Redogörelsen innehåller en beskrivning av hur globala förändringsfenomen påverkar omvärlden för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. Utskottet anser det viktigt att redogörelsen kraftfullt lyfter fram den trippelkris som mänskligheten står inför, det vill säga klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och föroreningarna. Utskottet betonar att åtgärderna för natur och klimat är brådskande, eftersom klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald framskrider i snabb takt. Klimatförändringen och den tilltagande förlusten av biologisk mångfald tillspetsar konflikter och påverkar exempelvis matproduktionen och livsmedelstryggheten, energiomställningen, försörjningsberedskapen och förekomsten av sjukdomar. Utskottet betonar att det krävs ambitiösa globala insatser, samarbete och hållbara finansieringsalternativ för att bekämpa föroreningar, klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald samt för att klimatmålen ska nås.

(30) Redogörelsen innehåller skrivningar om målen och prioriteringarna för Finlands utvecklingspolitik. Finlands utvecklingssamarbete fokuseras allt mer på finansiering av utvecklingssamarbete som stöder handeln. Utskottet påminner om att utvecklingspolitiken, inklusive dess innehåll och finansiering, är en viktig del av Finlands utrikes- och säkerhetspolitik samt av globalt inflytande och ansvarstagande. Målen för utvecklingssamarbetet baserar sig på FN:s mål för hållbar utveckling som Finland främjar. Finland har förbundit sig att påskynda FN:s hållbara utveckling och det globala genomförandet av Agenda 2030, noteras det i redogörelsen. Frivilligorganisationerna spelar en nyckelroll i Finlands utvecklingspolitik när det gäller att stärka civilsamhällets och samtidigt demokratins grund.

(31) Målet för utvecklingspolitiken bör enligt internationella förpliktelser fortfarande vara att utrota fattigdomen och minska ojämlikheten samt stärka hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Det är också viktigt att de handelspolitiska åtgärderna har mål och uppföljning som baserar sig på hållbar utveckling och företagsansvar och beaktar utvecklingsländernas ställning. Utskottet påpekar dessutom att Finland på lång sikt har strävat efter att nå de BNI-nivåer för utveck-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

lingsfinansieringen som anges i FN-målen, även om målet inte har nåtts. Utskottet anser att skrivningarna i redogörelsen om Finlands stöd till de minst utvecklade länderna är viktiga.

(32) Humanitärt bistånd är en viktig, självständig helhet i Finlands utvecklingspolitik. Utskottet påpekar att behoven av humanitärt bistånd globalt sett visar en betydande tillväxttrend. Det är enligt utskottets bedömning viktigt att betona det humanitära biståndets opartiskhet och självständighet för att se till att hjälpen når fram obehindrat. Det humanitära biståndets andel av de medel som anvisats för utvecklingssamarbete måste enligt utskottet tryggas. Finland måste bära sitt ansvar för den globala hållbara utvecklingen.

(33) Utskottet konstaterar att de går närmare in på utvecklingspolitiken i stort i sitt betänkande om statsrådets redogörelse om de internationella ekonomiska relationerna och utvecklingssamarbetet (SRR 4/2024 rd). Som ett led i anpassningsåtgärderna inom de offentliga finanserna har utskottet också behandlat neddragningarna av utvecklingssamarbetet i sitt utlåtande UtUU 6/2024 rd.

Finlands viktigaste partner

(34) De nordiska länderna är Finlands närmaste partner. I och med den kraftiga försämringen av den säkerhetspolitiska miljön i Norden har samarbetet intensifierats betydligt, särskilt inom säkerhets- och försvarspolitik. Det är särskilt naturligt nu när alla nordiska länder är medlemmar i Nato. De nordiska länderna är viktiga för Finland, även i Nato.

(35) *Sverige* är Finlands närmaste partner, med vilken Finland bedriver ett omfattande och nära samarbete inom olika samhällssektorer, utan begränsningar. Även samarbetet mellan utskotten är mycket intensivt. Det bilaterala samarbetet fick en helt ny dimension i och med båda ländernas Natomedlemskap. Efter att den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen blivit klar har samarbetet mellan Finland och Sverige offentliggjorts i fråga om Natos framskjutna närvaro (FLF). Utskottet ser detta som betydelsefullt. Också Norge är en nära partner, och samarbetet intensifieras ytterligare nu då båda länderna är medlemmar i Nato och delar landgräns med Ryssland. Utlåtandeutskotten (FvUU 16/2024 rd, FsUU 10/2024 rd) betonade vikten av att förbättra förbindelserna i öst-västlig riktning för att säkerställa logistiken. Detta accentueras inte bara i samarbetet mellan Finland och Sverige utan också i samarbetet med Norge.

(36) Redogörelsen betonar dessutom Estlands, Lettlands och Litauens betydelse som partner för Finland. Utskottet instämmer i dessa bedömningar och konstaterar också att samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna (NB8) har accentuerats i riksdagssamarbetet. Redogörelsen konstaterar också att Finland har ett nära försvarssamarbete med Tyskland och Frankrike.

(37) Redogörelsen lägger fast att Finland på bred front utvecklar sin relation till *Förenta staterna*, som är en central allierad och strategisk partner för Finland. Utskottet delar redogörelsens uppfattning att Förenta staternas engagemang i Europa både genom bilaterala arrangemang och via Nato är en viktig del av Finlands och Europas säkerhet. Utskottet har erfarit att Finland konsekvent har upprätthållit goda relationer med centrala aktörer på olika håll på det politiska fältet i Förenta staterna. Utskottet anser att detta är ytterst viktigt, också med tanke på uppbyggandet av

Betänkande UtUB 14/2024 rd

framtida förbindelser med den nya presidenten som tillträder i januari 2025 och med presidentens förvaltning. Europa måste vara berett att ta allt större ansvar för sin egen säkerhet.

(38) Utskottet har fått en utredning om hur de bilaterala relationerna mellan Finland och Förenta staterna stärks inom olika sektorer. Aktuella teman för bilateralt samarbete är bland annat isbrytarsamarbete (ICE Pact) och banbrytande teknik. Förenta staterna är intresserat av Finlands kompetens också till exempel när det gäller den övergripande säkerheten, beredskapen och försörjningsberedskapen.

(39) Utskottet betonar i likhet med försvarsutskottet (FsUU 10/2024 rd) det bilaterala samarbetet med Förenta staterna inom försvarsmaterielområdet. Samarbetet har redan länge varit intensivt och beslutet i december 2021 att ersätta föråldrade Hornet-flygplan med F-35 gör det möjligt att ytterligare fördjupa samarbetsrelationen. Samarbetet är av kritisk betydelse för Finlands försvar med tanke på vissa vapensystem som innehåller teknisk spetskompetens.

(40) Det bilaterala försvarssamarbetsavtalet mellan Finland och Förenta staterna (Defence Cooperation Agreement, DCA) är enligt utskottet viktigt för Finlands säkerhet, eftersom det utgör grunden för det breda försvars- och säkerhetssamarbetet med Förenta staterna. Ur Finlands synvinkel är det viktigt att ett motsvarande avtal också finns mellan de övriga nordiska länderna och Förenta staterna. Avtalet gör det också möjligt att amerikanskt försvarsmateriel på förhand lagras i Finland och att de amerikanska truppernas närvaro blir mer synlig. Detta ökar trovärdigheten och avskräckningsvärdet för Finlands försvar.

(41) I redogörelsen konstateras det att *Storbritannien* är nära allierad till Finland med vilken säkerhets- och försvarssamarbetet och samarbetet i anslutning till försvar och försvarsmaterielanskaffningar är fortsatt intensivt. Utskottet anser att detta är viktigt och konstaterar att *Storbritannien* också är ett av de europeiska länderna med störst militär kapacitet. Samarbete med likasinnade länder är centralt också inom JEF-ramverket. Där ingår förutom *Storbritannien* och *Holland* också alla de nordiska och baltiska länderna.

Stöd till Ukraina

(42) Redogörelsen framhäver kraftfullt stödet till *Ukraina* och för landets suveränitet, självständighet och territoriella integritet. Utskottet välkomnar de här prioriteterna och påminner om att slutresultatet av Rysslands anfallskrig mot *Ukraina* har en central betydelse för säkerhetsutvecklingen i Europa och Finland.

(43) Finlands omfattande stöd till *Ukraina* omfattar humanitärt bistånd, utvecklingssamarbete, materielstöd, försvarsmateriellt stöd och utbildningsstöd. Utskottet ser det som ytterst viktigt att detta stöd till *Ukraina* fortsätter både bilateralt och som en del av EU och Nato. Det är också viktigt att beslutsamt påverka på internationell nivå för att stödet till *Ukraina* ska fortsätta och öka. För att maximera biståndets effektivitet betonar utskottet vikten av samordning. Utskottet fäster också uppmärksamhet vid krigets miljöförstörelse och påpekar att den också kan ha omfattande hälsomässiga återverkningar. Utskottet anser att det är viktigt att Finland spelar en nyckelroll i arbetet enligt Ukrainas fredsplan mot de miljöskador som kriget orsakar.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

(44) Det internationella stödet ska hjälpa Ukraina att utöva landets rätt enligt FN:s stadga att försvara sig mot Rysslands angrepp, försvara sin territoriella integritet och suveränitet samt skydda civila. Utskottet betonar att stödet också handlar om att försvara folkrättens grundläggande principer och demokratiska värden.

(45) Liksom försvarsutskottet (FsUU 10/2024 rd) noterar utskottet att Ukraina har gått in för en europeisk och transatlantisk framtid i och med att landet uttryckt sin vilja att ansluta sig till både EU och Nato. Utskottet uttalar sitt fulla stöd för dessa mål. I de diplomatiska strävandena att stoppa Rysslands anfallskrig mot Ukraina är det viktigt att inga lösningar avtalas utan att Ukraina och Europa är involverade och att EU:s omfattande stöd till Ukraina kvarstår och stärks.

Finland i Nato

(46) Redogörelsen går utförligt in på Finlands verksamhet som medlem i Nato. Detta är motive- rat, eftersom Finlands Natomedlemskap nu för första gången beskrivs i den utrikes- och säker- hetspolitiska redogörelsen. Skrivningarna om Nato kan också anses ha ett särskilt signalvärde utåt, mot främmande makter.

(47) I och med Natomedlemskapet anslöt sig Finland till Nordatlantiska fördraget och till styr- dokumenten för Natos verksamhet. Det viktigaste av dem är ett strategiskt koncept där alliansens uppgifter definieras. Konceptet ses över med jämna mellanrum i enlighet med förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön. Det nuvarande strategiska konceptet antogs 2022. Där definieras en gemensam avskräckning och ett gemensamt försvar som alliansens viktigaste uppgift. Av- skräckning och försvar täcker hela alliansområdet och hot från alla väderstreck enligt 360-grader- perspektivet. Sammantaget utgörs Natos avskräckning av vanliga trupper och prestationsförmå- ga, robotförsvar och kärnvapen. Dessa kompletteras av rymd- och cyberförmågor. Dessutom in- går i Natos huvuduppgifter krisförebyggande och krishantering samt kooperativ säkerhet.

(48) I redogörelsen beskrivs Finland som en skapare av säkerhet samt som en konstruktiv, på- litlig och prestationsduglig allierad som främjar genomförandet av Natos samtliga kärnuppgifter tillsammans med sina allierade. Finland arbetar aktivt för att främja alliansens trovärdighet, enig- het och beslutsförmåga. Finland har inte infört nationella begränsningar för Natomedlemskapet och deltar inom sina lagstiftningsramar i alliansens verksamhet på bred front.

(49) Utskottet ser det som viktigt att Finland har engagerat sig i hela alliansens verksamhet och beaktar alla allierades säkerhetsproblem i enlighet med 360-gradersperspektivet. Finland ser sin position i Nato både som land med yttre gränser och som nordiskt land. Samtidigt anser utskottet att Finland kontinuerligt och aktivt bör dela med sig av information om säkerhetsläget i Finlands närområde och de krav som det ställer. Liksom försvarsutskottet (FsUU 10/2024 rd) ser utskottet det som uppenbart ur Finlands synvinkel att den försämrade säkerhetspolitiska omgivningen för- utsätter att försvaret och avskräckningen stärks, särskilt vid Natos östra och norra flanker.

(50) Natos strategiska koncept fastställer att alliansens mål är en kärnvapenfri värld, men att Nato är en kärnvapenallians så länge kärnvapen existerar. Det främsta syftet med Natos kärnva- penavskräckning är att bevara freden, förhindra påtryckningar på alliansen och skapa avskräck- ning mot aggression. Utskottet anser att det för Finland som ny Natomedlem är viktigt att stärka

Betänkande UtUB 14/2024 rd

sitt kunnande också inom det här politikområdet i alliansen. Finland deltar i beslutsfattandet om alliansens politik i fråga om kärnvapenavskräckning. Utskottet konstaterar att detta inte står i strid med Finlands traditionellt starka roll i kärnvapenkontrollen och påminner om att alla alliansländer har ratificerat icke-spridningsfördraget. Överhuvudtaget anser utskottet det viktigt att Finland som Natoland fortsatt håller en hög profil i olika frågor som gäller vapenkontroll och nedrustning utan att ifrågasätta Natos kärnvapenavskräckning.

(51) Utifrån inkommen utredning konstaterar utskottet att debatten med fog nu inletts i Natoländerna om Nato bör höja det gemensamt överenskomna målet att använda 2 procent av bruttonationalinkomsten för försvaret. Utskottet påpekar att det i det skärpta säkerhetsläget är allt viktigare att säkerställa att de resurser som alliansens försvar kräver är tillräckliga i förhållande till den förändrade säkerhetspolitiska miljön. Utskottet betonar också vikten av att alla alliansmedlemmar uppfyller de gemensamt överenskomna målen. Finlands försvarsutgifter utgör cirka 2,4 procent av bnp 2024 och ungefär 2,3 procent av bnp inkommande år. Utskottet anser det vara viktigt att Natoländerna gemensamt beslutar om en tillräcklig miniminivå som baserar sig på behovet och som för närvarande är 2 procent och att alla medlemsländer uppnår den.

(52) Utskottet pekar på det ukrainska försvarets erfarenheter av vilka svårigheter bristen på interoperabilitet och standarder mellan olika vapensystem har medfört för ett land som i stor utsträckning har fått vapenbistånd från olika Nato- och EU-medlemsländer. Vi bör ta lärdom av dessa erfarenheter inför eventuella framtida kriser. Likaså bör flaskhalsarna i fråga om militär rörlighet inom EU- och Nato-området snabbt åtgärdas.

(53) Utskottet konstaterar att Finlands internationella åtaganden och samarbete stärker säkerheten på ett sätt som inte riktar militärt hot mot andra stater. Som utskottet konstaterade i sitt betänkande (UtUB 5/2022 rd) vid behandlingen av statsrådets redogörelse om Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen ansökte Finland om Natomedlemskap för att utöka försvarsskyddet för landets säkerhet. I betänkandet konstaterades dels att det är viktigt att Finland också som Natomedlem fortsätter med en aktiv och föregripande diplomati och en stabilitetsfrämjande utrikes- och säkerhetspolitik, inklusive krishantering, konfliktförebyggande och fredsmedling, dels att Finlands eventuella medlemskap inte är riktat mot någon, utan syftet skulle vara att stärka Finlands säkerhet.

(54) Utskottet konstaterar att Finlands Natoprofil håller på att ta form. Utskottet betonar vikten av att riksdagen får information och hörs i rätt tid när Natoprofilen utformas inom olika sektorer. Utskottet förväntar sig att försvarsredogörelsen ska innehålla preciserade skrivningar om Finlands verksamhet i Nato. Detta ger också en god grund för en fortsatt parlamentarisk debatt om Finlands Natoprofil. Riksdagens rätt att få information och att påverka måste tryggas genom regelbunden och aktuell information till utskotten.

Finland i Europeiska unionen

(55) I redogörelsen lägger regeringen fast att Europeiska unionen är Finlands viktigaste referensram och värdegemenskap inom såväl politik som ekonomi. I riktlinjerna betonas EU:s betydelse som Finlands viktigaste säkerhetsgemenskap och i synnerhet som skapare av övergripande säkerhet. Dessutom konstateras det att unionen är den viktigaste kanalen för utrikespolitisk på-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

verkan för Finland. I redogörelsen konstateras att Finlands ställning är desto mer tryggad ju mer enat och starkt EU är. Det uttrycks ett starkt stöd för att stärka EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Utskottet pekar på betydelsen av EU:s yttre åtgärder. Det är viktigt att EU upprätthåller och utvecklar nära och fungerande partnerskap runt om i världen. Betydelsen av detta framhävs samtidigt som EU:s och dess medlemsstaters ståndpunkter utmanas aktivt och öppet. Finland har alltid som liten aktör dragit nytta av frihandel och marknadstillträde. Det är viktigt att EU utvecklar sina egna handelsförbindelser och främjar EU-produkternas tillträde till världsmarknaden.

(56) Utskottet konstaterar att ett enat och starkt EU förutsätter en effektiv och fungerande beslutsförmåga. Ett effektivare beslutsfattande inom utrikes- och säkerhetspolitiken är en aktuell och viktig fråga. Utskottet har redan länge betonat (UtUU 1/2024 rd, UtUU 4/2021 rd) att det för närvarande tidvis tar för lång tid för unionen att inta sina ståndpunkter i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och att slutresultaten tidvis urvattnas. Kravet på enhällighet kan också underblåsa tredjeländers försök att påverka EU:s medlemsstater och därigenom EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska beslutsfattande, påpekar utskottet. Utskottet anser därför att det är motiverat att försöka hitta sätt att stoppa denna utveckling. Rysslands anfallskrig mot Ukraina och anknytande åtgärder mot Ryssland har visat att det behövs ett starkt och enat EU. Beslutsfattande med kvalificerad majoritet balanseras vid behov av de skyddsklausuler som ingår i fördraget. Också användningen av konstruktiv röstnedläggning är en del av denna helhet. Då kan en enskild medlemsstat vid behov avstå från att rösta och avge en förklaring, varvid unionens beslutsfattande inte hindras. Medlemsstaten i fråga är inte skyldig att tillämpa beslutet, men beslutet är bindande för unionen.

(57) Utskottet konstaterar att EU:s utvidgning för första gången på länge står i centrum för EU:s verksamhet. Det ses inte längre enbart som en process som är till nytta för kandidatländerna, utan också som ett geopolitiskt viktigt strategiskt intresse för EU, ett säkerhetspolitiskt instrument och ett verktyg för att dämpa ökningen av Rysslands inflytande i EU:s närområden och öka stabiliteten. Utskottet ser det som angeläget att Finland främjar verkställandet av en trovärdig utvidgningspolitik som grundar sig på EU:s medlemskapskriterier där vikten av demokratiska institutioner och rättsstatsreformer framhävs. Utskottet konstaterar att utvidgningen också ställer EU inför en utmaning. I redogörelsen har regeringen mycket riktigt observerat att EU vid sidan av anslutningsprocessen bör förnya sig för att vara redo att ta emot de nya medlemsländerna sedan när också dessa länder är redo. Även beslutsprocessfrågor är en väsentlig del av denna helhet. Utskottet konstaterar att på grund av kravet på enhällighet har EU:s utvidgningssträvanden bland annat på västra Balkan stött på oväntade svårigheter när en medlemsstat har kunnat stoppa hela unionens utvidgning på grund av bilaterala problem.

(58) Europas försvarsindustriella kapacitet måste utökas och den inre marknaden för försvarsmateriel stärkas för att långsiktigt stödja Ukraina och stärka Europas försvarsförmåga, står det i redogörelsen. Utskottet delar denna bedömning och betonar att en handlingsmodell som förbrukar lager inte är hållbar på längre sikt, utan att nya lösningar måste hittas snabbt. Den försvarsindustriella produktionen måste snabbt kunna höjas både i EU-länderna och Ukraina för att Rysslands krigsindustriella utmaning ska kunna tacklas.

(59) Utskottet påpekar att det har tagits många initiativ inom EU för att uppnå dessa mål, men att det fortfarande återstår ett enormt arbete. Utskottet betonar att det centrala i utvecklingen av för-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

svarsindustrin bör vara hur Ukraina materiellt kan stödjas. Utskottet anser det viktigt att EU-initiativ för att höja försvarsindustrins kapacitet tas i nära samarbete med de viktigaste länderna utanför EU på ett sätt som maximerar en så snabb höjning som möjligt av försvarsindustrins produktionskapacitet. Utskottet anser att skrivningarna i redogörelsen om att Europeiska investeringsbankens (EIB) roll i finansieringen av försvarsindustrin ska stärkas är viktiga.

(60) Utskottet påpekar också att det med tanke på förbättringen av konkurrenskraften inom EU:s försvarsindustri är viktigt att säkerställa att alla medlemsländer förbinder sig att följa gemensamt överenskomna regler. Utifrån inkommen utredning konstaterar utskottet dessutom att man vid den fortsatta beredningen av programmet för försvarsindustrin (EDIP) måste säkerställa att programmet i tillräcklig utsträckning beaktar särdragen i Finlands modell för övergripande säkerhet och inte inverkar negativt på försörjningsberedskapen och beredskapsmodellen för företag som är verksamma i Finland och på de grundläggande avtalen med Försvarsmakten. Utskottet påpekar också att Finland köper en betydande mängd försvarsmateriel från länder utanför unionen. Det är viktigt att den nya EU-regleringen inte äventyrar Finlands fungerande upphandlingsmodell, där olika alternativ jämförs grundligt och det mest kostnadseffektiva vapensystem som har störst prestationsförmåga och som bäst stöder den nationella försvarsförmågan väljs ut.

(61) Natos och EU:s strategiska partnerskap har en central roll med tanke på den euroatlantiska säkerheten och stabiliteten. Finland främjar samarbetet mellan Nato och EU som är ömsesidigt kompletterande och stärkande. Främjandet av projekt för militär rörlighet är ett exempel på en sektor som kräver ett nära samarbete.

(62) Redogörelsen lyfter också fram vikten av unionens övergripande beredskap. EU:s kristållighet är en viktig del av den strategiska konkurrenskraften och unionens förmåga att agera självständigt. Finland arbetar i EU för att alla politiksektorer ska beaktas samordnat i syfte att stärka beredskapen. President Niinistö överlämnade sin rapport om EU:s kristållighet till kommissionen i slutet av oktober 2024. Utskottet betonar fortfarande betydelsen av EU:s ömsesidiga bistånd (FEU 42.7) och solidaritet (FEU 222). Också President Niinistös rapport lyfter fram betydelsen av övergripande säkerhet och beredskap för både yttre hot och ekologiska risker, till exempel på grund av klimatförändringen, också på EU-nivå. Finland strävar efter konkreta mål på EU-nivå för unionen och medlemsländerna för att stärka den övergripande säkerheten. Utskottet välkomnar att frågor som gäller försörjningsberedskapen främjas aktivt på unionsnivå. Utifrån inkommen utredning konstaterar utskottet samtidigt att förbättringen av EU-ländernas försörjningsberedskapsarrangemang från nuvarande nivå kommer att bli en lång och resurskrävande process. Därför är det viktigt att Finland också i fortsättningen ser till att den nationella försörjningsberedskapen och den övergripande säkerheten utvecklas samt att beredskapsnivån höjs och att resurserna säkerställs i anslutning till detta. Ett globalt starkt och handlingskraftigt EU kan främja medlemsstaternas och medborgarnas säkerhet, välfärd och ekonomiska intressen, så som redogörelsen lägger fast. Dessutom fäster utskottet särskild uppmärksamhet vid att våld mot kvinnor, könsrelaterat våld och sexuellt utnyttjande förebyggs. Våldet trappas upp under kriser.

(63) Utskottet konstaterar att sambandet mellan säkerhetspolitiken och handelspolitiken är kopplat till EU:s diskussion om utveckling av försörjningsberedskapen. Redogörelsen beskriver hur många stater upplever ett allt starkare behov av att skydda sig mot skadlig påverkan, och ekonomisk protektionism har ökat. Som ett led i den allt hårdare globala strategiska konkurrensen har

Betänkande UtUB 14/2024 rd

man under de senaste åren i allt högre grad diskuterat den strategiska åtskillnaden mellan kritiska funktioner och produktionskedjor (de-coupling). Enligt uppgift är den strategi som fått mer uppbackning i EU hantering av risker i anslutning till kritiska förbindelser (de-risking). Utskottet betonar att de-risking-verksamheten i allt högre grad kommer att utgöra en del av både Förenta staternas och EU:s handels- och utrikespolitik, vilket kommer att förändra inte bara stormaktsrelationerna utan också dynamiken och strukturerna inom den internationella handeln.

(64) Utskottet anser att redogörelsens mål att utveckla EU:s strategiska konkurrenskraft är korrekta. En förstärkning av den inre marknaden, främjande av frihandel, undvikande av skadliga handelskrig och en effektiv konkurrensolitik ska stå i centrum. De sakkunniga som utskottet hört lyfte fram att en global omvärld kan leda till en situation där främjandet av unionens strategiska konkurrenskraft och ekonomiska säkerhet genom liberalisering av handeln eller internationell reglering kan visa sig vara otillräckliga. Finland kan då bli tvunget att dra upp riktlinjer för åtgärder som syftar till att utveckla EU:s konkurrenskraft, externa ekonomiska relationer och ekonomiska säkerhet i en situation där handelskrigen utvidgas och det globala ekonomiska regelbaserade systemet urholkas. Utskottet betonar betydelsen av långsiktiga relationer till tredjeländer och partnerskap för handelsavtal i EU:s riskhantering. Utskottet ser EU:s nya förhandlingar om frihandelsavtal som viktiga. Förhandlingsresultaten bör snabbt verkställas. Samtidigt är det viktigt att stödja ansträngningarna för att stärka WTO:s verksamhetsmöjligheter och reformarbete. Utskottet har i sitt utlåtande UtUU 1/2024 rd gjort en bredare bedömning av utsikterna för EU:s handelspolitik.

(65) EU är den viktigaste aktören i utvecklingssamarbetet i världen och Finlands aktiva deltagande i beslutsfattandet om EU:s utvecklingspolitik ger möjligheter att påverka genomförandet av utvecklingssamarbetet runt om i världen. Samtidigt blir det en allt tydligare del av EU:s yttre förbindelser.

Finland som global aktör

(66) Statsrådets nya FN-strategi ingår i redogörelsen. I strategin betonas att rättesnöret för Finlands verksamhet i FN är att försvara och stärka den multilaterala internationella regelbaserade ordningen. Finland ger också sitt stöd till det multilaterala systemet genom att eftersträva en plats som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd för åren 2029–2030.

(67) Strategin lägger fast att Finlands FN-politik ska fokusera på fred och säkerhet, demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen och främjande av hållbar utveckling samt vidare försvar av kvinnors och flickors rättigheter, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. I strategin betonas också Finlands konsekventa stöd för den internationella rätten och utvecklingen av den. Dessa prioriteringar är centrala också i Finlands säkerhetsrådskampanj.

(68) Finlands mål i FN bör vara att det internationella samfundet reagerar så kraftfullt som möjligt på allvarliga kränkningar av internationell rätt. Finland stöder fullgörandet av ansvarsskyldigheten och Internationella brottmålsdomstolens arbete. Finland stärker genom sin verksamhet FN:s förmåga att förebygga, hantera och lösa våldsamma konflikter samt stöder ett starkt och samordnat FN-system som tryggar det humanitära biståndet till de mest utsatta.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

(69) Enligt utredning till utskottet deltar Finland aktivt i reformarbetet inom FN. Detta sker bland annat genom debattinitiativ om hur FN och säkerhetsrådet särskilt bör utvecklas. Det här aktiva engagemanget är viktigt, menar utskottet. Enligt utredning till utskottet stöder Finland strävandena att reformera FN:s säkerhetsråd så att de permanenta medlemmarna utökas på ett sätt som ökar säkerhetsrådets geopolitiska och demografiska representativitet. Dessutom eftersträvas bland annat en begränsning av användningen av vetorätten. Finland har enligt uppgift också bland annat understött de etiska riktlinjer som utarbetats för rådet och initiativet att begränsa vetorätten i fall som gäller massövergrepp. Utskottet anser att dessa mål är motiverade och ser det som viktigt att förhandlingarna om reformen av säkerhetsrådet förs mer målmedvetet än för närvarande. Finland har också förespråkat att ett starkt civilsamhälle, i synnerhet unga och kvinnor, garanterat ska få delta i det multilaterala beslutsfattandet och den politiska verksamheten. Utskottet konstaterar att en del av FN-systemets effektivitet bygger på hur väl olika FN-organisationer, FN-fonder och FN-program klarar av sina uppgifter. Utskottet betonar att effektiviteten i arbetet i de olika delarna av FN regelbundet måste ses över och evalueras. Utskottet anser det angeläget att riksdagen hålls informerad om arbetet med att utveckla FN.

(70) Utskottet betonar att FN är summan av sina medlemsstater. De globala spänningarna syns kraftigt i FN:s verksamhet. Till exempel Ryssland utnyttjar FN för att effektivt sprida sin egen desinformation. Därför är det viktigt att också Finland och EU agerar så målinriktat och effektivt som möjligt på detta forum.

(71) Utskottet anser att Finlands medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter (ION) 2022–2024 är ett exempel på engagemang för en multilateral världsordning. Utskottet betonar att ION är det viktigaste mellanstatliga organet inom det multilaterala systemet för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna globalt. ION tar på bred front ställning till tematiska och landsspecifika människorättsfrågor och har mandat att ingripa i allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Den världspolitiska situationen återspeglas också i ION:s arbete. Enligt erhållen utredning har ION dock visat sin handlingsförmåga genom att ingripa i allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna och krigsförbrytelser. Finland har också under medlemskapet kunnat lägga tonvikt på sina långsiktiga prioriteringar inom människorättspolitiken, inklusive kvinnors och flickors rättigheter, jämställdhet mellan könen, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolkens rättigheter och LHBTIQ+-personers rättigheter. Utskottet välkomnar beskedet och betonar vikten av samarbete med det civila samhället och människorättsförsvararna i ION:s arbete.

(72) Det som sägs om mänskliga rättigheter i redogörelsen är viktigt, menar utskottet. Utskottet påminner om att den försvagade utrikes- och säkerhetspolitiska omvärlden innebär att utvecklingstrenden också med tanke på den internationella människorättspolitiken är mycket oroväckande. Situationen för de mänskliga rättigheterna har försämrats i flera länder och regioner. Utifrån inkommen utredning betonar utskottet Finlands beslutsamma åtgärder för att skydda människorättsförsvararna och stödja det civila samhället ute i världen. Vid sidan av människorättsförsvarare utanför EU är det viktigt att stödja och skydda också människorättsförsvarare i EU:s medlemsstater.

(73) Redogörelsen lyfter fram fredsmedlingen som ett centralt sätt att bära ansvaret för den globala freden och säkerheten. Utskottet anser att detta är viktigt och betonar att fredsmedling är en

Betänkande UtUB 14/2024 rd

viktig del av Finlands utrikespolitik och ett sätt att bygga upp kontakter med framväxande ekonomier och nya maktkoncentrationer på ett trovärdigt sätt. Också finländska frivilligorganisationer har betydande kompetens inom fredsmedling. Finlands statliga fredsmedling utvecklas i samarbete med FN, fredsmedlingen främjas också via EU och Nato. Enligt uppgift profilerar sig Finland som försvarare av inkluderande fredsmedling. Utskottet anser att detta är viktigt och betonar att agendan för kvinnor, fred och säkerhet (FN:s resolution 1325) ingår som ett viktigt led i det övergripande stödet för fred och säkerhet i världen. Finland har också framgångsrikt lyft fram de ungas roll i att förebygga och lösa konflikter, i enlighet med FN:s resolution 2250.

Finland i OSSE och Europarådet

(74) OSSE är en central del av den europeiska säkerhetsordningen. De principer och åtaganden som antogs 1975 i Helsingfors för att främja en övergripande säkerhet, ekonomiskt samarbete och mänskliga rättigheter gäller fortfarande, trots att Ryssland grovt brutit mot dem. Utrikesutskottet konstaterar att OSSE som organisation står inför en utmaning som saknar motstycke i och med Rysslands anfallskrig. Utskottet välkomnar skrivningarna i redogörelsen om att Finland i sin verksamhet inom OSSE betonar betydelsen av organisationens principer och åtaganden och strävar efter att stärka dess funktionsförmåga. Detta arbete är väsentligt också med tanke på Finlands ordförandeskap i OSSE 2025 och förberedelserna inför det. Utskottet konstaterar att om lösningarna för fred i Rysslands anfallskrig mot Ukraina framskrider under Finlands ordförandeskap 2025, kan OSSE:s olika verktyg, bland annat militära och civila observatörsuppdrag, vara användbara.

(75) Stödet till Ukraina är en viktig del av OSSE:s arbete. Utskottet anser dessutom att OSSE:s arbete för att stödja andra närliggande länder är viktigt, för det stärker ländernas säkerhet och stöder respekten för rättsstatsprinciperna och de mänskliga rättigheterna. Enligt utredning ger detta arbete fortfarande resultat, även om OSSE som organisation befinner sig i en utmanande situation. Framför allt framhävs samarbetet med länderna i Centralasien, Sydkaukasien och västra Balkan samt med Moldavien. Utskottet betonar betydelsen av OSSE:s mänskliga dimension, såsom minoriteters rättigheter, jämställdhet mellan könen och bekämpning av människohandel samt tryggheten av det civila samhällets möjligheter att delta. Utskottet betonar också att arbetet med de mänskliga rättigheterna, rättsstaten och demokratin samt valobservationen och fredsmedlingsmekanismernas funktion bör tryggas också när beslutsfattandet i OSSE ställs inför utmaningar.

(76) Redogörelsen innehåller också viktiga skrivningar om Finlands engagemang i Europarådets arbete. Europarådet är den ledande organisationen för mänskliga rättigheter i Europa. Finlands ambition är att stärka Europarådets roll i fråga om de mänskliga rättigheterna samt att trygga verksamheten vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Utskottet instämmer i redogörelsen och framhåller betydelsen av de viktigaste människorättskonventionerna med tillhörande besvärssystem och oberoende övervakningssystem. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna samt FN:s och Europarådets övervakningsorgan för konventioner ska ha tillräckliga verksamhetsförutsättningar för att effektivt övervaka att skyldigheterna i fråga om mänskliga rättigheter fullgörs. De internationella människorättskonventionerna är en del av det internationella regelbaserade systemet.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

Rustningskontroll, export av försvarsmateriel

(77) Finland fortsätter sin aktiva och konstruktiva rustningskontroll- och nedrustningslinje för att främja den nationella och internationella säkerheten, lägger redogörelsen fast. Finland betonar efterlevnaden av fördragen om rustningskontroll och åtgärder som ökar förtroendet. Utifrån inkommen utredning konstaterar utskottet att omvärlden i fråga om internationell rustningskontroll, genomförandet av anknytande avtal och främjandet av rustningskontroll har försämrats. Utskottet anser att slutsatsen är oroväckande och betonar att Finland bör fortsätta att aktivt påverka och betona rustningskontrollens betydelse för den internationella stabiliteten och säkerheten.

(78) Autonoma vapensystem och ansvarsfull användning av artificiell intelligens i vidare bemärkelse är ett viktigt inslag på dagens agenda för rustningskontroll. Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att helt autonoma vapensystem som inte kan användas i enlighet med rättsreglerna för krig, det vill säga internationell humanitär rätt, i sig är olagliga och därför inte bör användas eller utvecklas. Beslutet om att använda dödligt våld ska alltid fattas av människan. Helt autonoma vapensystem bör inte heller i fortsättningen utvecklas. Samtidigt behövs det reglering som möjliggör artificiell intelligens och autonomi för att säkerställa utveckling och användning av nya vapensystem i enlighet med internationell humanitär rätt. Enligt erhållen utredning stöder Finland tillkomsten av ett avtal om autonoma vapensystem. Utskottet uttrycker sitt stöd för det här målet.

(79) Enligt redogörelsen utövar Finland ansvarsfull exportkontroll av försvarsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Finland iakttar sin nationella lagstiftning och sina internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. Export, import och överföring av försvarsmateriel är i sin helhet och utan undantag tillståndspliktig verksamhet. Produkter som ska exporteras bedöms i Finland av försvarsministeriet och utrikesministeriet samt vid behov statsrådet, som beslutar om beviljande av behövliga exporttillstånd. Ett villkor för exporttillstånd är bland annat en tillförlitlig utredning om den slutliga användaren av varan. För exportkontroll gäller nationell behörighet inom EU, men målet är att öka informationsutbytet och samordningen inom unionen för att förenhetliga de nationella besluten om exporttillstånd. Utskottet uttrycker sitt stöd för det här målet. Utskottet påpekar att det i Finland inte är möjligt att upprätthålla en livskraftig inhemsk försvarsindustri utan exportutsikter. Det är därför viktigt att politiken för exporttillstånd är konsekvent och att upprätthållandet och uppdateringen av produkter som redan en gång blivit beviljade exporttillstånd godkänns. Redogörelsen fastställer att Finland inte ställer strängare kriterier för export av försvarsmateriel än de europeiska jämförelseländerna. Utskottet påminner om att försvarsindustrin är en del av Finlands försvarspolitik. Samtidigt är det en fråga om arbetstillfällen i hemlandet.

Krishantering

(80) I redogörelsen konstateras det att Finland fortsätter att delta i internationell militär och civil krishantering inom ramen för FN, Nato, EU och OSSE. I Finlands verksamhet betonas övergripande krishantering samt verksamhetens effektivitet och behovsbaserade karaktär. Genom krishantering åstadkommer vi säkerhet och bär ansvar för internationell fred och säkerhet. Deltagandet förbättrar också Finlands säkerhet och utvecklar den nationella beredskapen och kapaciteterna.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

(81) Finland ska enligt erhållna uppgifter avsluta sitt deltagande i OIR-insatsen för militär krishantering före utgången av innevarande år. Detta innebär att antalet finländare som deltar i uppgifter inom den militära krishanteringen minskar till långt under 400. Finlands största deltagande i militär krishantering, med cirka 200 personer, sker inom ramen för FN:s Unifil-insats. Under hösten har läget inom Unifil:s insatsområde förvärrats och det är svårt att bedöma förutsättningarna för insatsens verksamhet härefter. Också i fråga om civil krishantering är trenden för medverkan nedåtgående. För närvarande deltar 131 finländare i uppdrag inom civil krishantering eller i sekretariatsuppgifter. I och med skrivningarna i redogörelsen och uppgifterna ovan bedömer utskottet att Finlands deltagande i krishantering är relativt lågt.

(82) Utskottet påminner om att krishanteringen är en del av det internationella ansvarstagandet och uppmuntrar statsrådet att överväga metoder för att utveckla deltagandet. Utskottet konstaterar att detta kan genomföras exempelvis genom deltagande i nya insatser, inklusive små och kostnadseffektiva insatser, såsom FN:s militärobservationsuppdrag. Att söka sig till högkvarteren för organisationer som genomför insatser (t.ex. FN:s och EU:s politiska enheter) kan vara ett sätt att utveckla och höja profilen för Finlands krishanteringspolitik samt öka kunnandet och den internationella synligheten.

(83) Med beaktande av den nedåtgående trenden för deltagande pekar utskottet på rekommendationerna från den parlamentariska kommittén för krishantering 2021. Rekommendationerna innebär metoder för att utveckla deltagandet i krishantering och effektivisera verksamhetens genomslagskraft och en planmässig resursanvändning. Utskottet betonar att Finland också aktivt och på eget initiativ bör delta i den internationella debatten om krishantering och dess utmaningar och utveckling.

Finlands kriställighet

Försörjningsberedskap

(84) Utskottet anser det viktigt att redogörelsen betonar vikten av att trygga försörjningsberedskapen. Vid allvarliga störningssituationer och undantagsförhållanden ska försörjningsberedskapen trygga befolkningens uppehälle, produktion som är nödvändig och kritisk för landets näringsliv och för försvaret samt tjänster och infrastruktur. I sitt utlåtande (FvUU 16/2024 rd) behandlar förvaltningsutskottet försörjningsberedskapen. I utlåtandet lyfter utskottet fram sjö- och flygtransporter som en viktig säkerhetsfråga med relevans för försörjningsberedskapen. I utlåtandet anses det nödvändigt att utveckla infrastrukturen både inom Finland och mellan de nordiska länderna både för civila och militära ändamål. I utlåtandet betonas också vikten av att trygga energi- och datakommunikationsförbindelserna samt en tillräcklig inhemsk energiproduktion. Utrikesutskottet lägger dessutom vikt vid en tillräcklig inhemsk produktion med tanke på livsmedelstryggheten.

(85) Försvarsutskottet påminner i sitt utlåtande (FsUU 10/2024 rd) om att Natomedlemskapet har betydande positiva effekter på Finlands militära försörjningsberedskap, och medlemskapet förbättrar också avsevärt också förutsättningarna att trygga sjötrafiken på Östersjön. Natos medlemsländer har ordnat sin försörjningsberedskap för militär verksamhet i anslutning till Nato. Nato har ett kontor för försörjningsberedskap, NAMSA (NATO Maintenance and Supply Agen-

Betänkande UtUB 14/2024 rd

cy), samt kommittéer för försörjningsberedskap inom den civila sektorn. I och med ett medlemskap i Nato får Finland medverka i de försörjningsberedskapsarrangemang som avtalats inom alliansen. Natos arbetsgrupper och kommitté för civil beredskapsplanering är det enda internationella forum där frågor kring försörjningsberedskap och civil beredskap behandlas på ett övergripande sätt och som ett element i säkerhets- och försvarssystemet, på samma sätt som i Finland. Natos planering fokuserar på att säkerställa de civila resurser och funktioner som behövs med tanke på det militära försvaret. Även andra vitala samhällsfunktioner beaktas i Natos planering.

(86) De nationella åtgärderna inom den militära försörjningsberedskapen stärks avsevärt av artikel 8 i fördraget som förhindrar Natos medlemsstater från att ingå sådana avtal med tredje parter som går före de förpliktelser som medlemskapet medför, påpekar försvarsutskottet. Om en stat som inte hör till Nato ingår ett avtal med en av Natos medlemsstater om samarbete gällande försörjningsberedskap i kristider, är ett sådant avtal alltid sekundärt i förhållande till andra medlemsstaters samtidiga behov. De viktigaste parterna i Finlands försörjningsberedskap är de nordiska länderna, i synnerhet Sverige, med vilka man målmedvetet utvecklar konkreta gemensamma beredskapsarrangemang. I och med Natomedlemskapet och DCA-avtalet fördjupas samarbetet med Förenta staterna.

(87) Rysslands anfallskrig i Ukraina, erfarenheterna av coronaviruspandemin och spänningarna i världspolitiken framhäver betydelsen av samhällets kristålighet, står det i redogörelsen. Det finländska samhällets kristålighet grundar sig i enlighet med verksamhetsmodellen för den övergripande säkerheten på förmågan att upprätthålla samhällets vitala funktioner under alla förhållanden, vilket förutsätter smidigt samarbete mellan myndigheterna. Utrikesutskottet betonar i likhet med utlåtandeutskotten särskilt vikten av ett fungerande samarbete mellan säkerhetsmyndigheterna (Försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen). I kontaktytorna inom myndighetssamarbetet får det inte finnas luckor i lagstiftningen eller oklarheter i ledningsförhållandena, som utomstående parter kan försöka utnyttja. Försvarsutskottet påpekar också att i en hybridverksamhetsmiljö strävar aktören ännu inte till att den som utsätts för åtgärderna ska ta i bruk särskilda befogenheter (exempelvis genom beredskapslagen). Det understryker att olika säkerhetsmyndigheter redan med normala befogenheter ska kunna vidta effektiva och snabba motåtgärder.

(88) Det centrala utvecklingsbehovet i de olika förvaltningsområdenas lagstiftningsprojekt gäller utredning och bedömning av konsekvenserna för den nationella säkerheten, framhåller försvarsutskottet i sitt utlåtande. Liksom utlåtandeutskotten (FvUU 16/2024 rd, FsUU 10/2024 rd) påpekar utrikesutskottet att öppet tillgänglig information, såsom geografisk information, om kritisk infrastruktur behöver skyddas. Geografisk information kan användas också på ett sätt som försämrar den nationella säkerheten.

Bekämpning av hybridpåverkan

(89) Rysslands fientliga hybrid- och sabotageåtgärder har nått Europa i stor utsträckning. Också Rysslands hybridpåverkan mot Finland har ökat betydligt. Exempel på detta är instrumentaliserad inresa vid östgränsen som inleddes hösten 2023 och den ökade informationspåverkan. I sitt utlåtande (FvUU 16/2024 rd) påminner förvaltningsutskottet om att Finland som stat vid EU:s och Natos yttre gränser har ett accentuerat ansvar för de yttre gränserna och som Schengenstat också

Betänkande UtUB 14/2024 rd

för att Schengenområdet fungerar och hålls stabilt. Ur en säkerhetspolitisk synvinkel är det viktigt att Finland kan reagera på situationer kring instrumentaliserad invandring och på hybridpåverkan vid sina yttre gränser. Förvaltningsutskottet påpekar att externa aktörers möjligheter att utnyttja migration som en metod för att påverka Finland och Europeiska unionen fientligt bör kunna förhindras så effektivt som möjligt. Enligt redogörelsen är det sannolikt att hotet inte kommer att minska inom den närmaste framtiden, utan att intensiteten och metodarsenalen för hybridpåverkan i Finland kommer att variera. Finland deltar i och påverkar den rättsliga dialogen om den här företeelsen.

(90) Syftet med hybridpåverkan är att försvaga mållandets funktionsförmåga. Hybridpåverkan kan också omfatta till exempel cyberoperationer, spridning av falska nyheter och propaganda, finansiering av politisk extremism samt påverkan på demokratiska centrala institutioner. Liksom utlåtandeutskottet ser utrikesutskottet det som viktigt att man bereder sig på bekämpningen av hybridpåverkan på så bred front som möjligt. En effektiv bekämpning av hybridhot förutsätter en enhetlig och aktuell lägesbild, eftersom hybridhoten till sin natur är avsiktligt mångdimensionella. Konsekvenserna av och ansvaret för att bekämpa hoten sträcker sig till åtskilliga nationella myndigheter. Utskottet menar att det är angeläget att Finland aktivt vidtar åtgärder för att stärka EU:s och Natos förmåga att bekämpa hybridhot. Verksamheten vid det i Helsingfors belägna Europeiska kompetenscentret för motverkande av hybridhot är viktig i detta arbete.

(91) Redogörelsen lyfter fram avsiktlig skada på kritisk infrastruktur som en möjlig metod för hybridpåverkan. Störningar i exempelvis energiproduktionen, datakommunikationen eller vattentjänsterna återspeglas i den övergripande säkerheten och påverkar medborgarnas trygghetskänsla. Utskottet betonar i likhet med förvaltningsutskottet (FvUU 16/2024 rd) betydelsen av samarbete mellan myndigheterna och den privata sektorn för att tackla denna utmaning.

Den digitala omvärlden, cybersäkerheten, ny teknik

(92) Redogörelsen betonar cybersäkerhetens och cyberförsvarets betydelse för att trygga den statliga suveräniteten. Fientlig cyberverksamhet har etablerats som en del av maktpolitiken. Enligt sakkunnigbedömningar är strävan då att hålla sig under tröskeln för användning av vapenmakt. Detta fördunklar gränsen mellan krig och fred och utmanar de olika aktörernas nuvarande roller, befogenheter och förhållningssätt till cyberhot. Som förvaltningsutskottet konstaterar i sitt utlåtande (FvUU 16/2024 rd) krävs det en uppdaterad lägesförståelse av cyberhoten mot samhället för att cybersäkerheten ska hållas på en hög nivå. Särskilt viktigt är det att få information om hot mot samhällets vitala funktioner. För att kunna reagera på den förändrade hotnivån krävs nya och effektiva åtgärder och ett nära samarbete med EU, Nato och partnerländerna. Försvarsutskottet påminner i sitt utlåtande (FsUU 10/2024 rd) om Finlands starka kompetens och industri inom cybersäkerhet. Dessa erbjuder möjligheter, också internationellt.

(93) Redogörelsen lyfter fram utredning och identifikation av stater eller andra aktörer som gjort sig skyldiga till fientlig cyber- och hybridverksamhet (s.k. attribution eller tillräknande) som en del av Finlands politiska metodarsenal för att reagera på fientlig påverkan. Utskottet anser att detta är motiverat. Samtidigt bör man dock beakta att inte heller detta nödvändigtvis motverkar fientliga aktioner effektivt.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

(94) Utskottet anser det viktigt att statsrådet tväradministrativt bereder en cyberförsvarsdoktrin. Som en del av detta arbete bör eventuella lagstiftningsbehov identifieras, till exempel när Försvarsmaktens uppgifter inom cyberförsvaret preciseras.

(95) Enligt redogörelsen kan banbrytande teknik, såsom artificiell intelligens och kvantteknik, ha betydande säkerhetspolitiska konsekvenser utöver att den tekniska utvecklingen öppnar nya möjligheter. Autonoma system, virtualisering, utveckling av artificiell intelligens, 3D-utskrift, nanomaterial, bioteknologi och energiteknik är exempel på teknik som i hög grad påverkar vår omvärld. Utvecklingen av artificiell intelligens gör cyberangreppen, informationspåverkan och desinformation mer riktade och effektiva. Exempelvis ökar användningen av deepfakes och det blir svårare att identifiera dem. Utifrån inkommen utredning konstaterar utskottet dessutom att den snabbt avancerande autonoma robotiken inte tas upp i redogörelsen. Enligt utredning ökar dock robotikens förmågor samtidigt med annan artificiell intelligens.

(96) Liksom förvaltningsutskottet framhåller utrikesutskottet vikten av korrekt och tillförlitlig information i ett digitaliserat samhälle. Syftet med informationspåverkan är ofta att polarisera de demokratiska samhällena. Det kan man svara på till exempel genom riktad strategisk kommunikation i rätt tid. Beslutsfattare och myndigheter ska i olika situationer kunna dela en korrekt lägesbild i rätt tid för att man så effektivt som möjligt ska kunna undvika desinformation. Det här visar också att det är viktigt att upprätthålla och utveckla medborgarnas mediekompetens. Natos arbete med att ta fram ett koncept för kognitiv krigföring är viktigt också för Finland. Informationsförsvaret är i sin nuvarande skala någonting nytt. För att utveckla det behövs tydliga mål och resurser samt en definition av arbetsfördelningen och vem som nationellt ansvarar för helheten.

(97) Finland sörjer för utvecklingen av den nationella underrättelseverksamheten så att den motsvarar de ökade kraven och förändringarna i säkerhetsmiljön, står det i redogörelsen. Utskottet ser det som viktigt att det står i redogörelsen att Finland aktivt deltar i Natos underrättelsesamarbete. Detta samarbete handlar inte bara om en militär dimension utan om ett omfattande samarbete som också omfattar civil underrättelseinhämtning och säkerhetssektorn. En betydande del av den statliga påverkansverksamheten är icke-militär, vilket ökar betydelsen av civil underrättelseinhämtning för både Finland och Nato utöver den militära underrättelseinhämtningen.

Terrorism, organiserad brottslighet

(98) Utskottet delar förvaltningsutskottets bedömning (FvUU 16/2024 rd) att man bör satsa på bekämpningen av organiserad brottslighet. Kampen mot den organiserade brottsligheten kräver ett effektivt nationellt och internationellt samarbete.

(99) Även det internationella arbetet mot terrorism kräver åtgärder av Finland. Utskottet konstaterar att det arbete mot terrorism som utförs inom ramen för Nato spelar en viktig roll i detta. Internationella terroristnätverk sträcker sig också till Finland. Dessutom har nätgemenskaperna en central roll som plattformar för den inhemska radikaliserings, påpekar förvaltningsutskottet i sitt utlåtande. Terroristorganisationers förmåga att utveckla nya vapen som används vid storskaliga attacker eller förmåga att utnyttja artificiell intelligens exempelvis i sin propaganda skapar nya hot som man måste kunna förbereda sig på.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

Försvarsvilja

(100) Utskottet framhåller att resiliens i allt väsentligt utgörs av ett fungerande samhälle där tilliten till myndigheterna, tilliten mellan befolkningsgrupperna och samhällsfreden förverkligas. Dessa är väsentliga faktorer när man bekämpar angrepp utifrån och olika former av påverkan. Att den samhälleliga integriteten är säkrad bidrar också till försvarsviljan. Det är en nyckelfråga för upprätthållandet och utvecklandet av samhällets kristållighet. Försvarsviljan i Finland har av hävd varit mycket hög, och detta bör säkerställas också framöver.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 3/2024 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen förutsätter att en parlamentarisk uppföljning som omfattar alla riksdagspartier ordnas också vid beredningen av framtida redogörelser om säkerhet.

Riksdagen förutsätter att statsrådet i realtid informerar riksdagen om de viktiga politiska riktlinjerna och lösningarna i anslutning till Natomedlemskapet också under tiden mellan redogörelserna.

Helsingfors 4.12.2024

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Sofia Vikman saml
medlem Eva Biaudet sv
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Vilhelm Junnila saf
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Anne Kalmari cent
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Veijo Niemi saf
medlem Jenna Simula saf
medlem Tytti Tuppurainen sd
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Sari Sarkomaa saml
ersättare Ville Skinnari sd.

Betänkande UtUB 14/2024 rd

Sekreterare var

utskottsråd Jonna Savola.